

Sygn. akt IV CSK 73/16

POSTANOWIENIE

Dnia 18 sierpnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z wniosku A. J. S.
przy uczestnictwie E. K., K. K., M. P., K. R., Z. R., A. T. i M. Z.
o dział spadku,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 18 sierpnia 2016 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestniczki postępowania M. P.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Ł.
z dnia 14 października 2015 r., sygn. akt I Ca (...),

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania
i zasądza od uczestniczki M. P. na rzecz wnioskodawczyni A.J.S.
kwotę 1817 (jeden tysiąc osiemset siedemnaście) złotych tytułem
zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Nie zasługuje na uwzględnienie zawarty w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosek o jej odrzucenie. Zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem Sądu Najwyższego, w sprawach działowych, wartością przedmiotu zaskarżenia nie jest wartość całego dzielonego majątku, ale wartość interesu majątkowego, którego dotyczy zaskarżenie. Z reguły nie może ona przekraczać wartości udziału w majątku spadkowym uczestnika wnoszącego skargę kasacyjną nawet, gdy orzeczenie zaskarżono w całości (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2015 r., III CZ 13/15, nie publ.). Wyjątek od tej zasady zachodzi, gdy skarżący podważa zasadę podziału, objęcie lub nieobjęcie orzeczeniem poszczególnych rzeczy lub praw albo rozliczenie nakładów (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2003 r., III CZ 153/02, OSNC 2004, nr 4, poz. 60; z dnia 15 grudnia 2006 r., III CZ 88/06, nie publ., z dnia 24 lipca 2008 r., IV CZ 53/08, nie publ.; z dnia 6 maja 2010 r., II CZ 38/10, nie publ., z dnia 1 czerwca 2011 r. II CZ 27/11, nie publ., i z dnia 18 marca 2015r., I CZ 22/15, nie publ.). W sprawie, w której wniesiono skargę wartość udziału skarżącej wynosi jedynie 61.250 zł, ale wartość przedmiotu działu stanowi kwotę 420.000 zł, a uczestniczka podważa zasadę podziału, co zgodnie z art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c. czyni skargę kasacyjną dopuszczalną.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Nie w każdej, zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, iż wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Zagadnienie ma cechować się istotnością, czyli być doniosłe z uwagi na rangę zawierającego się w nim problemu prawnego oraz jego znaczenie wykraczające poza potrzeby rozstrzygnięcia sprawy, w której wniesiono skargę. (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz.151, z dnia 23 listopada 2010 r., II CSK 344/10, nie publ., z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, nie publ., z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, nie publ. i z dnia 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14, nie publ.).

Zdaniem skarżącej w niniejszej sprawie występuje zagadnienie prawne odnoszące się do treści art. 214 § 1 k.c., a sprowadzające się do odpowiedzi na pytanie, czy przesłanka prowadzenia gospodarstwa rolnego jest wystarczającą dla zastosowania przepisu art. 214 § 1 k.c., czy też powinna wystąpić łącznie z przesłanką stałej pracy w gospodarstwie rolnym oraz co oznacza pojęcie prowadzenia gospodarstwa rolnego, czy współwłaściciel lub posiadacz, aby prowadzić gospodarstwo musi stale w nim pracować, czy możliwe jest prowadzenie gospodarstwa rolnego poprzez kierowanie nim przez inne osoby i wydawanie im wiążących poleceń, a także podejmowanie zasadniczych decyzji, co do jego funkcjonowania, nie będąc stale obecnym na miejscu.

Skarżąca jednak nie wykazała możliwości zaistnienia rozbieżnych ocen przedstawionych przez siebie problemów, ani nie przeprowadziła żadnego pogłębionego wyводу prawnego dla wykazania, że jej wątpliwości stanowią istotne zagadnienie prawne wymagające zaangażowania Sądu Najwyższego. Ponadto

rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty skarżącej skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia ani do odpowiedzi na jej wątpliwości, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego stosowania przepisów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, nie publ.).

Odpowiedź na pierwsze z przedstawionych przez skarżącą zagadnień wynika bezpośrednio z literalnej wykładni art. 214 § 1 k.c., a spójnik „lub” w sposób oczywisty wyraża możliwą wymiennność lub wzajemne wyłączenie się konkretnej przesłanki. Natomiast problem czy współwłaściciel może być uznany za osobę prowadzącą gospodarstwo rolne, mimo, że stale zamieszkuje za granicą, jest kwestią stanu faktycznego konkretnej sprawy.

Przepis art. 214 § 1 k.c. był przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego m. in. w postanowieniach z dnia 24 stycznia 2013 r., V CSK 132/12, nie publ.; z dnia 26 lipca 2012 r., II CSK 738/11, nie publ.; z dnia 8 października 2009 r., II CK 2/09, nie publ.; z dnia 20 lutego 2003 r., II CKN 1138/00, nie publ., z dnia 17 października 2000 r., I CKN 832/98, nie publ., z dnia 6 maja 1999 r., II CKN 313/98, nie publ. Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż ograniczenie wyboru sądu do kategorii współwłaścicieli wymienionych w art. 214 § 1 k.c. ustaje, gdy za przyznaniem gospodarstwa rolnego innemu współwłaścicielowi przemawia interes społeczno-gospodarczy, którego nie należy jednak rozumieć wąsko, wyłącznie w kategoriach ekonomicznych, ale również uwzględniać sytuację osobistą i rodzinną współwłaścicieli. Ponadto orzekając na podstawie art. 214 § 1 i 2 k.c. o przyznaniu gospodarstwa rolnego jednemu z współwłaścicieli, sąd powinien mieć na względzie zachowanie odpowiedniej struktury agralnej gospodarstwa rolnego, jego efektywności i interesy bytowe wszystkich współwłaścicieli.

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga wykazania niewątplivej, widocznej *prima facie*, bez konieczności głębszej analizy, sprzeczności orzeczenia z zasadniczymi i nie podlegającymi różnej wykładni przepisami albo jego wydania w wyniku oczywiście błędnej, widocznej bez głębszej analizy prawniczej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa. Natomiast

skarżący przedstawiając jako okoliczność uzasadniającą rozpoznanie skargi kasacyjnej „oczywiste naruszenie prawa” powinien wykazać kwalifikowany charakter tego naruszenia (por. m. in.: postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz.100, z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49) W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała na jej oczywistą zasadność oraz na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych. Wobec kształtu obydwu powołanych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej należy zauważyć, iż co do zasady nie jest możliwe jednocześnie skuteczne wykazywanie, że w sprawie istnieją wątpliwości interpretacyjne dotyczące przepisów prawa i że skarga oparta na naruszeniu tych przepisów jest oczywiście uzasadniona (por. m. in.: postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14, nie publ., z dnia 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, nie publ.). W tym zakresie uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawiera wewnętrzną sprzeczność, nie ulega bowiem wątpliwości, że ta sama kwestia (wykładnia art. 214 k.c.) nie może stanowić źródła zagadnienia o problemowym i niejasnym charakterze i zarazem podstawę ewidentnej zasadności skargi kasacyjnej, możliwej do stwierdzenia, bez prowadzenia bardziej złożonych rozumowań.

Skonfrontowanie rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji z uzasadnieniem wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala również na stwierdzenie, by skarga kasacyjna była oczywiście uzasadniona w ustalonym w orzecznictwie Sądu Najwyższego rozumieniu tego pojęcia. Skarżąca odniosła tą przyczynę kasacyjną do zarzutów naruszenia prawa materialnego i procesowego ujętych w ramach podstaw skargi kasacyjnej, ale w przedstawionym uzasadnieniu wniosku brak jest takich argumentów, które wskazywałyby na rażące naruszenie prawa w ustalonym przez sąd drugiej instancji i wiążącym Sąd Najwyższy stanie faktycznym. Wbrew stanowisku skarżącej Sąd Okręgowy odniósł się w niezbędnym zakresie do zarzutów apelacji. W ramach istniejącej swobody jurysdykcyjnej miał uprawnienie do przyjęcia, iż lepszym rozwiązaniem, niż podział będzie przyznanie gospodarstwa jednemu ze współwłaścicieli, skoro ustalił, iż przeprowadzenie

podziału spowoduje, znaczne zmniejszenie wartości gospodarstwa, a w świetle opinii biegłego najbardziej racjonalne byłoby jego nie dzielenie, skoro ma ono zaledwie 5,977 ha. Ponadto przyjął, iż skarżąca stale zamieszkując w Szwajcarii i zajmując się spadkowym gospodarstwem jedynie w okresie żniw, nie stanowi osoby prowadzącej gospodarstwo rolne, ani stale w nim pracującej, co otwierało możliwość rozstrzygnięcia w oparciu o treść art. 214 § 2 k.c. i przewidzianą w nim przesłankę przyznania gospodarstwa temu z współwłaścicieli, który daje najlepszą gwarancję jego należytego prowadzenia. W świetle zgodnego stanowiska doktryny i judykatury oraz literalnego brzmienia art. 214 § 1 k.c. nawet zakwalifikowanie skarżącej jako osoby prowadzącej gospodarstwo rolne, nie obligowało sądu do przyznania jej gospodarstwa rolnego, skoro interes społeczno-gospodarczy mógł przemawiać za wyborem innego współwłaściciela. Sąd Okręgowy w części motywacyjnej rozstrzygnięcia w istocie odwołał się do obu tych przesłanek, skoro wziął pod uwagę, zamieszkiwanie uczestniczki M.Z. w Polsce, prowadzenie przez nią gospodarstwa rolnego w N., roztoczenie przez nią opieki nad Z i K. R., którzy zamieszkują w spadkowym gospodarstwie rolnym, wymagają opieki i wyrażają zgodę na przyznanie jej objętej sporem nieruchomości. W konsekwencji argumentacja przytoczona we wniosku nie wykazuje tezy, iż zaskarżone orzeczenie stanowi konsekwencję kardynalnych błędów w zakresie wykładni prawa, których efektem jest orzeczenie oczywiście wadliwe.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.) o kosztach postępowania kasacyjnego orzekając na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c., 391 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c. oraz § 12 ust 4 pkt 2 w zw. z § 8 pkt 3 i § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst. jedn: Dz.U. z 2013 r., poz. 490, ze zm.) w zw. z § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz.1804).

db